

บทที่ 2

เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ

ความเป็นมาโครงการพัฒนา และ ส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นโยบาย และ แผนการดำเนินงาน โครงการพัฒนา และ ส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา
ปีการศึกษา 2544

แนวคิดและทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

แนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) นี้ถูกพัฒนาขึ้นมาโดย Ajzen & Fishbein,(1980, p5-6) ทฤษฎีนี้เน้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมการปฏิบัติ โดยมีความเห็นว่าทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้ควบคุมด้วยสิ่งจูงใจที่ขาดสติสัมปชัญญะ (Unconscious motives) หรือขาดความคิดของบุคคล แต่บุคคลตัดสินใจที่จะร่วมหรือไม่ร่วมในพฤติกรรมการปฏิบัติอย่างหนึ่ง โดยการพิจารณาอย่างละเอียดถึงองค์ประกอบหลายอย่างของพฤติกรรมการปฏิบัตินั้นๆซึ่งทฤษฎีนี้ได้แสดงถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนของทัศนคติ และความเชื่อ ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้เกี่ยวกับข้อมูลที่สัมพันธ์กับสิ่งนั้นๆ ความเชื่อเกี่ยวกับคุณค่าของเป้าหมาย และความคาดหวังบุคคลที่จะได้มาซึ่งเป้าหมายนั้นประกอบกันเข้าจะกลายเป็นทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward behavior)

(สุภาภรณ์ กรุดทอง,2539,หน้า 32) พฤติกรรมสามารถทำนายได้จากการวัด หรือทำนายความตั้งใจที่กระทำพฤติกรรม โดยปกติแล้วความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมจะสามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำ หรือความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในระดับสูงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ คือ

1. ความตรงกัน (Correspondence) ของเกณฑ์ในการวัดความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม คือให้มีความตรงกันในองค์ประกอบด้านการกระทำ (Action) เป้าหมาย (Target) สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม (Context) และเวลา (Time)

2. ระดับความมั่นคงของความตั้งใจ (Stability of Intention) ถ้าความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมมีความมั่นคง หรือความคงทนสูงก็就会有ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสูงด้วย

การทำนายพฤติกรรมอาจจะเป็นการทำนายในระดับบุคคล หรือระดับรวมก็ได้ ในการทำนายพฤติกรรมระดับบุคคล คือการถามความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมของเขา โดยให้มีความตรงกันของเกณฑ์ระหว่างความตั้งใจกระทำพฤติกรรมและพฤติกรรม จึงจะมีความแม่นยำในการทำนาย แต่ในบางครั้งก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำนายระยะยาว หรือทำนายแนวโน้มของพฤติกรรมในระดับรวม เช่น เพื่อวางแผน หรือโครงการต่างๆ ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมในระดับรวมนี้มีความคงที่มากกว่าความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมในระดับบุคคล แม้ว่าในหลายเหตุการณ์อาจจะเกิดความเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมในระดับบุคคล แต่ความตั้งใจในระดับรวมจะมีแนวโน้มคงที่เสมอ การทำนายพฤติกรรมจากความตั้งใจในระดับบุคคลจะต่ำ แต่การทำนายพฤติกรรมจากความตั้งใจในระดับรวมมักจะแม่นยำกว่าอย่างเห็นได้ชัด (Ajzen & Fishbein, 1980, p.48 อ้างใน สุภาภรณ์ กรุดทอง, 2539, หน้า 32.) ดังนั้นวิธีที่ง่ายที่สุดและให้ผลในทางเป็นไปได้ดีที่สุดในการวัดหรือทำนายพฤติกรรม คือ การศึกษาถึงความตั้งใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำพฤติกรรมของเขา ถ้าสามารถวัดความตั้งใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมแล้วก็จะสามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องใกล้เคียงที่สุด

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลอยู่บนข้อสมมุติฐานที่ว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลและใช้ข้อมูล ที่ตนมีอยู่อย่างมีระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจเกิดจากการกระทำของตนเองก่อนตัดสินใจลงมือกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น ใจความสำคัญของทฤษฎีมีดังนี้ คือ

(สุภาภรณ์ กรุดทอง, 2539, หน้า 33) พฤติกรรมส่วนมากของบุคคลจะอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจของบุคคล (Behavioral Intention) จึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ ซึ่งความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยกำหนด 2 ประการ คือ ทักษะคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) และการคล้อยตามกลุ่มสังคม (Subjective norm) กล่าวคือ

1. ทักษะคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่ประเมินทางบวกหรือทางลบของบุคคลที่จะกำหนดความตั้งใจของบุคคลต่อการกระทำ โดยทักษะคติขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

1.1 การประเมินความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral believe)

1.2 การประเมินคุณลักษณะของผลสืบเนื่องของพฤติกรรม (Evaluation of consequences)

ซึ่งAjzen & Fishbein, (1980, pp. 63-64.) ได้อธิบายคุณลักษณะความเชื่อของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. บุคคลจะมีความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมหลายๆอย่าง นั่นคือบุคคลจะเชื่อมโยงพฤติกรรมกับคุณลักษณะในหลายๆ แบบ

2. ความเชื่อทุกความเชื่อจะเรียงลำดับความมากน้อยต่างกัน ตามแรงเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมกับลักษณะที่เกี่ยวข้องและจะรวมกันเป็นระบบความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลนั้น

3. ความเชื่อในระดับต้นๆ อันเป็นความเชื่อซึ่งเป็นแรงเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมกับลักษณะมีค่าสูงจะเป็นส่วนของระบบความเชื่อที่มีความสำคัญมากที่สุดซึ่งเรียกว่า “ความเชื่อเด่นชัด” (salient belief)

4. สิ่งที่แฝงอยู่กับความเชื่อแต่ละอย่างคือ คุณค่าของลักษณะนั้นที่อยู่ในความเชื่อนั้น ซึ่งจะมีส่วนโดยตรงกับความมากน้อยของแรงเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมกับลักษณะนั้น

2. ความคาดหวังของสังคม (Subjective norm) ความคาดหวังของสังคมเป็นปัจจัยทางสังคม ซึ่งเป็นการประเมินความเชื่อของบุคคลว่าตนมีการคล้อยตามกลุ่มสังคมเพียงใด ความคาดหวังของสังคมหมายถึงบุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อบุคคลนั้น ความคาดหวังของสังคมขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

2.1 ความเชื่อที่ว่าบุคคลในกลุ่มสังคมคาดหวังจะให้ตนทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด (Normative beliefs) โดยการวัดความเป็นไปได้ของความเชื่อ

2.2 ความเป็นไปได้ที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังนั้น (Motivation to comply) ซึ่งAjzen & Fishbein, (1980, pp. 82-91.) ได้กล่าวว่าความสำคัญของทัศนคติและความคาดหวังของสังคมต่อพฤติกรรมจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของพฤติกรรมด้วย กล่าวคือ พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากความคาดหวังของสังคมมากกว่าทัศนคติ ส่วนบางพฤติกรรมอาจจะได้รับอิทธิพลจากทั้งทัศนคติและความคาดหวังของสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก (External variables) ซึ่งมีผลกระทบต่อการกระทำพฤติกรรมด้วย ปัจจัยภายนอกต่างๆ นั้น ได้แก่

1. ตัวแปรทางด้านประชากร (Demographic variables) เช่น อายุ เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส เป็นต้น
2. ทักษะคติต่อเป้าหมายอื่น (Attitude toward targets) เช่น ทักษะคติต่อบุคคล หรือทักษะคติต่อสถาบัน เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นแนวความคิดหรือคำอธิบายที่ว่าด้วยการกระตุ้นหรือสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จบรรลุเป้าหมายมีแนวทางอันแน่นอนอนอาจเกิดจากความต้องการของผู้กระทำเองหรือผู้กระทำได้รับสิ่งเร้าจากภายนอก ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (ปราณี รามสูต , 2528)

1. ทฤษฎีแรงจูงใจที่เนื่องมาจากความต้องการ (The need Drive Incentive Theory) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่าแรงจูงใจเกิดจากความต้องการของร่างกายซึ่งทำให้เกิดแรงขับ และ แรงขับจะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย หรือเครื่องล่อใจ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลเกิดความสบายใจแรงขับก็หมดไป เจ้าของความคิดนี้ คือ Abraham H. Maslow.

2. ทฤษฎีแรงจูงใจที่เนื่องมาจากสิ่งเร้า (Cue – Stimulus Theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่า แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าภายนอกมากกระตุ้นบุคคลให้กระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรม สิ่งเร้าเป็นตัวควบคุมพฤติกรรม เจ้าของทฤษฎีนี้คือ นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม นอกจากจะให้ความสำคัญกับสิ่งเร้าแล้วยังเน้นการใช้ตัวเสริมแรงว่าทำให้เกิดพฤติกรรมที่มีความคงทนถาวรขึ้น

3. ทฤษฎีแรงจูงใจ การคาดหวัง (Expectancy Motivation) Vroom (Vroom อ้างใน สมบัติ กาญจนกิจ , 2534) ได้กล่าวแนวคิดของทฤษฎีนี้ว่า ความพึงพอใจไม่ใช่ปัจจัยก่อให้เกิดการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่มีตัวเชื่อมโยง เช่น รางวัล ผลตอบแทนที่ให้มาจากการปฏิบัติงานแล้วเกิดความพึงพอใจ Vroom กล่าวว่าปกติบุคคลจะพิจารณาทางเลือกที่มีอยู่ เพื่อชี้นำไปสู่ค่าตอบแทนหรือรางวัลที่ต้องการ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ การคาดหวังมีอิทธิพลต่อตัวเลือก และ คุณค่าหรือความพึงพอใจนั้น

4. ทฤษฎีแรงจูงใจด้วยเหตุผลตามสถานการณ์ (Attribution Causes Motivation) Heider (อ้างใน สมบัติ กาญจนกิจ , 2534) ได้อธิบายว่า การที่บุคคลพยายามที่จะทำนาย หรือสร้างความเข้าใจในเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ก็ต้องพยายามหาเหตุผลมาอธิบายเหตุการณ์หรือสภาพนั้นๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ และ มั่นคงแก่ชีวิต Heider เสนอปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยทางกาย และ ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม

ล้อมที่มีผลต่อแรงจูงใจด้วยเหตุผล ปัจจัยทางกายได้แก่ ความสามารถ และ ความเพียรพยายาม ความพยายามเกิดจากความตั้งใจ และ แรงผลักดันที่บุคคลพยายามจะทำงานต่างๆ ส่วนปัจจัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งความยากง่ายของงาน การมีโอกาสมหา และ สภาพแวดล้อมรอบด้านมีส่วนจูงใจให้คนประสบความสำเร็จ เช่น ดิน ฟ้า อากาศ วัฒนธรรม กฎหมาย สังคม ค่านิยม เป็นต้น

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเน้นความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และ สิ่งแวดล้อม (Interaction Between Behavior and Environment) ถือว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลของกระบวนการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น เป็นผลจากการเรียนรู้ในอดีต แบบสรุปรวม แบบจำแนกความแตกต่าง และ เป็นผลของการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น

กระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่ต่างกักันเนื่องจากบุคคลพบกับสภาพการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน พฤติกรรมบางอย่างเป็นผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง และบางอย่างเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น จะมีการตอบสนองบางชนิดที่ทำแล้วทำให้เกิดผลดีแก่ผู้กระทำ แต่บางชนิดทำแล้วอาจได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ จากกระบวนการเรียนรู้แบบต่างๆ ในที่สุดบุคคลก็มีแนวโน้มที่จะเลือกกระทำแต่พฤติกรรมที่ทำแล้วเป็นผลดีแก่ตนเอง และ พยายามหลีกเลี่ยงไม่กระทำพฤติกรรมที่เคยทำแล้วถูกลงโทษหรือไม่ได้รับรางวัล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณิต สุขประเสริฐ (2539) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเป็นนักมวยไทย โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักมวยไทยในสถาบันอุดมศึกษา นักมวยไทยสมัครเล่น และ นักมวยไทยอาชีพ ทั้งสิ้นจำนวน 193 คน ใช้เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสอบถามแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเป็นนักมวยไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเป็นนักมวยไทยของนักมวยทั้งหมดอยู่ในระดับสูงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 แรงจูงใจภายในที่ส่งผลต่อการเป็นนักมวยไทยของนักมวยไทยนักศึกษาสูงกว่านักมวยไทยสมัครเล่นและนักมวยไทยอาชีพสูงกว่านักมวยไทยสมัครเล่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนนักมวยไทยนักศึกษากับนักมวยไทยอาชีพไม่แตกต่างกัน แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเป็นนักมวยไทยทั้ง 19 ด้านของนักมวยกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นักมวยไทยนักศึกษาและนักมวยไทยอาชีพมีแรงจูงใจภายในสูงกว่าแรงจูงใจภายนอกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนนักมวยไทยสมัครเล่นมีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คันสนีย์ นิยม (2529) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจการย้ายถิ่นมาเมืองพัทยา เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิง จำนวน 257 คน จะแบ่งการศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนแรงจูงใจโดยทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นชายและหญิง และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อแบบแผนแรงจูงใจ โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มากกว่าครึ่งของผู้ย้ายถิ่นเมืองพัทยามีแรงจูงใจด้านงาน โดยเฉพาะเพื่อความต้องการมาทำงานทำที่ดีกว่า และมากกว่า 1 ใน 3 ของผู้ย้ายถิ่นจะมีแรงจูงใจด้านครอบครัว ส่วนแรงจูงใจด้านวิถีการดำเนินชีวิตจะมีจำนวนน้อย ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อแบบแผนแรงจูงใจพบว่า ปัจจัยทางอายุ ผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุระหว่าง 21-31 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงมีแบบแผนแรงจูงใจเหมือนกันคือ เป็นแรงจูงใจเพื่อการมาทำงานทำที่ดีกว่า ปัจจัยทางสถานภาพการสมรส มีแรงจูงใจเพื่อการแต่งงาน หรือติดตามครอบครัวเป็นจำนวนเท่ากัน

สมเพชร ไชยวุฒิ (2540) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพของบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และ เกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้อาศัยแนวทางการศึกษาจาก แนวคิดเรื่องแรงจูงใจของ E.Fhuse and J.L.Bowditch ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Abraham H. Maslow ทฤษฎีปัจจัยจูงใจ – ปัจจัยสุขวิทยาของ Frederick Herzberg และแนวคิดเรื่องการตัดสินใจของHerbert A. Simon ศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยด้านบวก ปัจจัยด้านการศึกษา/ฝึกอบรม มีผลในทางลบต่อการเข้ารับราชการ ปัจจัยด้านระบบบริหาร มีผลในทางบวกต่อการเข้ารับราชการ ปัจจัยด้านส่วนตัว ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ

อุณารัตน์ ธรรมมิโกมินทร์ (2513) ศึกษาการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนิสิตปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปีสุดท้าย พบว่าในจำนวนนิสิตที่เลือกมาเป็นตัวอย่าง 174 คน มีจำนวนนิสิตตัดสินใจเลือกที่จะประกอบอาชีพรับราชการเพียง 53 คน หรือร้อยละ 30.46 เท่านั้น นอกจากนั้นนิสิตได้เลือกจะประกอบอาชีพอื่นๆ คือ ทำงานในธุรกิจเอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ธนาคาร ประกอบอาชีพส่วนตัวและอื่นๆ มีนิสิตบางส่วนเท่านั้นที่เลือกจะประกอบอาชีพรับราชการ เหตุผลที่นิสิตเลือกประกอบอาชีพรับราชการ คือ ความมั่นคงดีกว่าอาชีพอื่น และเหตุผลที่เลือกประกอบอาชีพธุรกิจคือรายได้ดี ส่วนเหตุผลอื่นๆ ในเรื่องเกี่ยวกับสวัสดิการ การใช้ความรู้ ความก้าวหน้า สังคมยอมรับนับถือนั้น นิสิตมีความเห็นแตกต่างกันในแต่ละอาชีพน้อยมาก แต่ภูมิหลังเกี่ยวกับภูมิฐานะ อาชีพบิดามารดา คณะ และเพศ มีส่วนช่วยในการตัดสินใจบ้างเล็กน้อย

จากการศึกษาเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปพฤติกรรมทำให้เหตุผลต่อการกระทำของบุคคลได้ว่า พฤติกรรมกระทำใดๆ ของบุคคลจะเกิดขึ้นเองไม่ได้จะต้องมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุผลของการกระทำพฤติกรรมนั้น อาจเกิดจากความต้องการซึ่งเป็นแรงขับที่เกิดจากการได้รับสิ่งเร้าทั้งภายใน หรือภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างพร้อมๆ กัน ซึ่งสิ่งเร้าจะกระตุ้นบุคคลให้กระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรมนั้น ถือได้ว่าบุคคลเกิดความพึงพอใจที่จะกระทำพฤติกรรมตามสิ่งเร้า นั้น และ ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาจากทางเลือกที่มีอยู่เพื่อชี้นำไปสู่รางวัลหรือค่าตอบแทน ซึ่งเป็นการคาดหวังที่เกิดจากความเชื่อ และ เหตุผลอันเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมทั้งจากประสบการณ์ตรง หรือ เกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น และ จากกระบวนการเรียนรู้ ในที่สุดบุคคลก็มีแนวโน้มที่จะเลือกกระทำแต่พฤติกรรมที่ทำแล้วเป็นผลดีแก่ตนเอง และ พยายามหลีกเลี่ยงไม่กระทำพฤติกรรมที่เคยทำแล้วถูกลงโทษ หรือ ไม่ได้รางวัล

ความเป็นมาของโครงการพัฒนา และ ส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา

จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารการดำเนินงานของโครงการพัฒนา และ ส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา พบว่า (เอกสารโครงการฯ ,2533) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เริ่มโครงการฯ ภายใต้นโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2533 และ พ.ศ. 2534 อยู่ในขั้นเสนอโครงการฯ โดยใช้ชื่อโครงการพัฒนา และ ส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา ลักษณะโครงการเป็นโครงการฯ ใหม่ที่ผนวกเข้ากับโครงการปกติในหลักสูตรระดับปริญญาตรี โครงการนี้เป็นโครงการที่จัดขึ้นสำหรับทุกคณะที่สังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีภาควิชาพลานามัยเป็นภาควิชาแรกที่เป็นตัวแทนมหาวิทยาลัยในการจัด ดำเนินการ และ เป็นที่ตั้งโครงการฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมและ สนับสนุนนโยบายการพัฒนาการกีฬาของชาติโดยให้โอกาสเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา มีผลการเรียนดี มีความประพฤติเรียบร้อย ได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่งเสริมให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เล่น และ สนใจ โดยมีแบบอย่างที่ดีมีคุณภาพเป็นสิ่งจูงใจ สนับสนุนโครงการพัฒนากีฬามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการยกมาตรฐานการแข่งขันกีฬาระดับมหาวิทยาลัย

ในส่วนของการดำเนินการ และ หลักเกณฑ์ในการรับนักศึกษา นอกจากจะเป็นเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา และ มีผลการเรียนดีแล้ว จะต้องมีความประพฤติเรียบร้อยตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้เข้าศึกษาในคณะต่างๆเป็นกรณีพิเศษด้วย สำหรับวิธีการคัดเลือกได้ดำเนินการคัดเลือก 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นแรก เป็นการคัดเลือกด้านวิชาการโดยฝ่ายวิชาการของคณะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเมื่อสอบผ่านขั้นแรกจึงจะมีสิทธิ์เข้าสอบขั้นที่สอง

ขั้นที่สอง เป็นการทดสอบความสามารถดีเด่นทางการกีฬา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ หรือ ทดสอบภาคปฏิบัติวิธีดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการชั้นชุดหนึ่ง เพื่อดำเนินการ ให้ภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์เป็นผู้ดูแลนักศึกษาในโครงการ คือ ติดตามผลการเรียน ความประพฤติ และความก้าวหน้าในด้านการเล่นกีฬาแล้วรายงานมหาวิทยาลัยทราบเป็นระยะๆ

ในปี พ.ศ. 2535 ถึงได้มีการรับนักศึกษาเข้าโครงการฯ และดำเนินการเรื่อยมา จนในปี พ.ศ. 2540 ทางมหาวิทยาลัยจึงมอบหมายให้กองกิจการนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ นี้ต่อจากภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์ เนื่องจากมีนักศึกษาเข้าโครงการฯ เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี จึงเห็นควรให้กองกิจการนักศึกษา และสำนักทะเบียนและประมวลผลเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะจะได้ดูแลและดำเนินการอย่างทั่วถึง

นโยบาย และ แผนการดำเนินงานโครงการพัฒนา และ ส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปีการศึกษา พ.ศ.2544

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นเจ้าของโครงการ โดยให้คณะที่เกี่ยวข้อง กองกิจการนักศึกษา และสำนักทะเบียนและประมวลผลเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานดังนี้

1. คัดเลือกเยาวชนที่มีความสามารถทางการกีฬาเข้าศึกษาในคณะต่างๆ ตามความสนใจ
2. พัฒนาและส่งเสริมความสามารถทางการกีฬาของนักศึกษาในโครงการให้มีสมรรถนะสูงขึ้น
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาในโครงการได้เรียนและสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร
4. ส่งเสริมการเล่นกีฬาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปัจจุบันมีคณะที่เข้าร่วมโครงการฯ ดังต่อไปนี้ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์

คุณสมบัติของผู้สมัคร ซึ่งต้องถูกต้องตามกฎหมาย และ กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังจะต้องมีประวัติ ผลงาน และความสามารถทางกีฬาดีเด่นในระดับใดระดับหนึ่ง ดังนี้

1. เป็นนักกีฬาตัวแทนทีมชาติ
2. เป็นนักกีฬาตัวแทนเยาวชนทีมชาติ

3. เป็นนักกีฬาตัวแทนนักเรียนเข้าแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติที่ดำเนินการโดยกรมพลศึกษา หรือการกีฬาแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย
4. เป็นนักกีฬาที่เข้าแข่งขันกีฬาแห่งชาติ หรือกีฬายาวชนแห่งชาติ และได้ลำดับที่ 1-3
5. เป็นนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาแห่งชาติระดับภาค และได้ลำดับ 1-3
6. ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนเขต หรือยาวชนเขต และได้ระดับที่ 1 ของเขต หรือยาวชนเขต
7. ในประเภททีมได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนเขต หรือยาวชนเขต และได้ระดับที่ 1-3 ของเขต หรือยาวชนเขต

มีวิธีการคัดเลือก คือ ให้ผู้สมัครเลือกสาขาวิชาที่ประสงค์จะเข้าศึกษาเพียง 1 สาขาวิชาโดยนำผลคะแนนสอบวิชาหลักบางวิชาจากการสอบคัดเลือกของทบวงฯ มาพิจารณาผู้มีสิทธิ์เข้าสอบสัมภาษณ์จากนั้นยังประเมินจากการเข้าค่ายกิจกรรมกีฬา สำหรับคณะเภสัชศาสตร์มีผลการทดสอบความพร้อมในการศึกษา และความพร้อมในการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม

การพัฒนานักศึกษาขณะศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. มหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนานักศึกษาในโครงการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนดีเด่นทางการกีฬา
2. สร้างกลไกการพัฒนานักศึกษา
 - 2.1 พิจารณาให้นักศึกษาในโครงการเข้าพักในหอพักมหาวิทยาลัยเป็นลำดับแรกเพื่อให้สามารถฝึกซ้อมได้อย่างเต็มที่
 - 2.2 มหาวิทยาลัยจัดปฐมนิเทศนักศึกษาในโครงการให้เข้าใจเกี่ยวกับโครงการ บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของนักศึกษาในด้านการเรียนและการกีฬา
 - 2.3 คณะพิจารณาเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีความสนใจเรื่องกีฬา และสามารถดูแลนักศึกษา ในโครงการที่อยู่ทีคณะได้ทั้งหมด
 - 2.4 มหาวิทยาลัยและคณะต้องมีการสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมืออาจารย์ที่สอนอนุญาตให้นักศึกษาในโครงการได้ไปฝึกซ้อมและร่วมกิจกรรมกีฬาดตามสมควรเพื่อให้มีการพัฒนาการทั้งทางกีฬาและวิชาการ
 - 2.5 คณะจัดสอนเสริมแก่นักศึกษาใน โครงการที่มีผลการเรียนอ่อน

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการนี้ คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีชื่อเสียงทางด้านกีฬาเพิ่มขึ้น นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่สนใจกีฬา เล่นกีฬาเพิ่มขึ้น และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม เยาวชนต้นตัว และสนใจที่จะเล่นกีฬามากขึ้น เพื่อได้มีโอกาสเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย อันจะเป็นการสร้างฐานการพัฒนากีฬาของประเทศ